

Kontinuitet u razvoju Ratne mornarice i pomorstva

Gledano retrospektivno na razvoj naše ratne mornarice od završetka rata do danas, kada slavimo 35. godišnjicu njenog razvoja, možemo biti zadovoljni i ponosni na pređeni put, na sve ono što smo postigli u njenom organizacijskom i tehničkom napretku i u izgradnji vojnopomorske doktrine.

Bilo bi nelogično i nenaučno tvrditi da smo sve što ima danas naša RM postigli bez teškoća, zastoja i dilema. Međutim, bez obzira na sve, nikada nije bio doveden u pitanje kontinuitet u razvoju RM, njen stalni rast koji je obezbeđivao da u svakoj etapi razvoja bude jača, snažnija i sposobnija, da svojim ukupnim resursima bude spremna u odbrani tekovina naše revolucije.

Celokupni razvoj RM odvijao se, pre svega, na praktičnim iskustvima našeg narodnooslobodilačkog rata prilagođenim uslovima, mogućnostima, potrebama i zahtevima koncepcije opštenarodne odbrane na moru. Nismo nikada bili spremni da se jednostavno i šablonski koristimo tuđim iskustvima, ni da oponašamo druge RM, već da se služimo onim što je bilo u skladu sa našim mogućnostima, potrebama i zahtevima, sa našom vojnopomorskom teorijom i praksom. Kao potvrdu za navedene konstatacije, možemo navesti neke nepobitne činjenice koje govore o istorijskom kontinuitetu razvoja naše ratne mornarice.

Jugoslovenske pomorske snage razvijale su se uporedo na kopnu i na moru u toku narodnooslobodilačkog rata. Brzim razvojem ratnih dejstava na moru, otocima i obali, razvijene su mnogobrojne jedinice različite jačine i namene. Brzo se pokazalo da je organizacijsko objedinjavanje u veće jedinice bilo neophodno. Zbog

toga se u relativno povoljnoj vojnoj i političkoj situaciji formiraju pomorski obalski sektori i druge komande, kao prve veće združene jedinice naše mornarice. Sastav tih formacija bio je različit. U njih su integrisane pomorske snage mešovitog sastava i jačine — mornarička pešadija, obalska artiljerija i druge jedinice na kopnu i na moru.

Formiranjem Komande Ratne mornarice završava se organizacijsko uobličavanje trećeg vida JNA, što je imalo dalekosežan značaj u daljem toku operativno-strategijskih dejstava na Jadranu, kao i u završnim operacijama za konačno oslobođenje Jugoslavije.

Neposredno nakon rata i kasnije, formiraju se slične formacijske jedinice koje, u suštini, nose osnovna obeležja naših prvih združenih jedinica RM. Razumljivo je da su neki, za nas relevantni faktori uticali na izmene u organizaciji i formaciji osnovnih pomorskih združenih jedinica. Tu se, pre svega, podrazumevaju nova konceptijska rešenja u odbrani naše obale i obalnog mora, razvoj tehnike koju smo uvodili i koju uvodimo, kao i materijalna baza u celini. To je sve zahtevalo da i u sadašnjim rešenjima imamo integrisanu vojnu organizaciju koja pokriva jadransko pomorsko vojište.

Istorijski gledano, može se zaključiti da nije nikada doveden u pitanje kontinuitet jedinstvenosti, pre svega, svih snaga na jadranskom pomorskom vojištu i njihovih dejstava. Takva rešenja nisu nikada sputavala ili ograničavala postojeće strukture da, sledstveno svojoj nameni i mogućnostima, izvršavaju zadatke u odbrani otoka, obalnog mora i obale. Poznato je da su objedinjavanja organizacije i dejstava izvršena na nivou prvih mornaričkih ratnih komandi, a zatim na razini pomorskih sektora i zona, pa do Komande RM i komande vojnopomorske oblasti. U takvoj organizaciji Ratna mornarica predstavljala je i predstavlja okosnicu odbrane na moru, a njene jedinice su osnovni nosioci udarne, vatrene i manevarske moći na jadranskom pomorskom vojištu.

U posleratnom razvoju Ratne mornarice bilo je nekoliko značajnih etapa u kojima su neki faktori imali limitirajuću ulogu. O njima se moralo voditi računa u izgradnji jedinica i dogradnji koncepcije odbrane otoka, obale i obalnog mora. To su, pre svega:

- naučno-tehničke mogućnosti izgradnje savremenih sredstava ratne tehnike;
- materijalna baza i ukupne mogućnosti, i
- stepen razvijenosti infrastrukture.

Ne ulazeći dublje u analizu svakog od navedenih faktora, već samo njihovo taksativno navođenje ukazuje koliki je njihov značaj i uticaj na izgradnju i razvoj RM, kao i posredni uticaj na dograđivanje i usavršavanje vojnopomorske ratne veštine i naše doktrine u celosti.

Značajan korak u razvoju RM, pre svega, u izgradnji njenih flotnih snaga, učinjen je pedesetih godina, kada je izgrađen velik broj torpednih čamaca, patrolnih brodova, nekoliko razarača, minolovaca, desantnih brodova, velike količine mina i drugih sredstava ratne tehnike. U tom periodu u izgradnji ne zaostaje ni obalska artiljerija, koja se modernizuje i fortifikacijski uređuje. Mornarička pešadija se, takođe, organizuje, obučava i zauzima svoje mesto u sklopu celokupnog sistema obalske odbrane. Intenzivno se radi na organizaciji i obučavanju u sadejstvu, i čine se ogromni naponi na uobličavanju vojnopomorske teorije i ratne veštine. To je vreme kada se sistematski pristupa izučavanju iskustava našeg narodnooslobodilačkog rata na moru, njihovom ugrađivanju u našu pomorsku doktrinu i pomorsku ratnu veštinu. U tome su ne mali doprinos dale naše vojnopomorske škole koje su, kroz teoriju i praksu, obučavale i osposobljavale hiljade starešina ratnih i posleratnih generacija. Bio je to period u kojem je naša RM zasnivala svoju moć na masi manjih torpednih i protivpodmorničkih brodova, izvesnom broju klasičnih razarača, i obalskoj odbrani, čiju je okosnicu sačinjavala obalska artiljerija, pretežno iz drugog svetskog rata. To je vreme uspona naše RM čije su snage solidna osnova u okviru prvog ešelona JNA za odbranu zemlje od agresije. Međutim, mnoge ratne mornarice su već tada gradile velike i moderno naoružane brodove, na koje mi nismo mogli računati zbog materijalno-finansijskih razloga, teškoća dejstava tih brodova u uskom moru i zbog složene odbrane iz vazduha.

Brz razvoj ratne tehnike uslovljava da za period od 7 do 15 godina gotovo sva pomorska borbena sredstva zastarevaju, pa su se i u nas pojavili mnogi problemi od čijeg je uspešnog rešavanja zavisila modernizacija i borbena sposobnost jedinica. Može se konstatovati da u tom razdoblju za našu RM nastaje vreme u kojem se nije ništa značajno događalo u daljoj inovaciji sredstava ratne tehnike. Takvo stanje nije rezultat nečijih pogrešnih odluka i krupnih promašaja u teoriji i praksi odbrane obale, već rezultat naših stvarnih mogućnosti da gradimo nove, nama odgovarajuće mornaričke snage, te da ih na vreme završimo novim, savremenim generacijama pomorske borbene tehnike.

U to vreme, kao, uostalom i uvek, nije izostala stalna briga i interesovanje druga Tita za dalji razvoj i perspektivu naše ratne mornarice. Drug Tito upozorava na stalnu brigu za jačanje njene borbene moći i čitavog sistema opštenarodne odbrane na jadranskom pomorskom vojištu, izražavajući to mislima:

»Svi oni koji se ponekad zaborave i misle da nam je more do koljena, i da sebi štošta možemo dozvoliti, trebalo bi da uvijek imaju na umu koliko nas je skupo koštalo ono što danas imamo i koliko mnogo još možemo učiniti u toku slijedećih godina«.

Početkom šezdesetih godina vojna brodogradnja počinje serij-sku izgradnju malih brodova sa raketnim naoružanjem, čije su prednosti, sa svojim performansama u odnosu na velike brodove u uskim morima i razučenoj obali kao što je naša, dobro poznate. Koristeći se racionalno tim mogućnostima i uvodeći u flotni sastav raketne jedinice, povećala se značajno naša ukupna borbena sposobnost i gotovost odbrane pomorskih granica. U tom vremenskom razdoblju uvode se nova sredstva ratne tehnike u flotne jedinice, u obalsku odbranu, desantnu pešadiju i avijaciju.

U toku šezdesetih, a posebno sedamdesetih godina, zastarela tehnika zanočljena je novom i savremenom. Planovi i programi razvoja uredno su realizovani, što je obezbeđivalo da držimo korak sa savremenim tehničkim dostignućima u mornaričkoj tehnici. Danas je sasvim izvesno da su obezbeđeni materijalni, stručni i tehnički preduslovi koji otklanjaju svaku opasnost našeg zaostajanja u narednom periodu razvoja sredstava ratne tehnike. Za nas je veoma važna orijentacija na vlastite snage, ne samo za uspešno vođenje rata, već i zbog toga što naši postojeći naučni, materijalni i proizvodni resursi mogu da obezbede opremanje jedinica RM iz vlastite proizvodnje najmodernijom ratnom tehnikom i opremom.

Bez obzira na sve probleme i poteškoće koje su se javljale u razvoju, uspeli smo obezbediti relativno kontinuiran i izbalansiran posleratni razvoj, a posebno je to karakteristično za sadašnji period razvoja snaga i sredstava jedinica Ratne mornarice u celini. Isto tako, ne bi se moglo reći da smo zaostajali u traženju teoretskih i praktičnih rešenja za organizaciju i upotrebu pomorskih snaga. Za sve vreme posleratnog razvoja intenzivno se radilo na izgradnji naše pomorske doktrine i pomorske ratne veštine. Naša pomorska doktrina razrađivana je na osnovama koncepcije i dok-

trine opštenarodnog odbrambenog rata, strategiji oružane borbe i iskustvima našeg narodnooslobodilačkog rata kao nepresušnom izvoru u dogradnji naše pomorske doktrine i posebno ratne veštine.

U rešavanju organizacijskih problema tražena su uvek najprikladnija rešenja za pojedine stepene razvoja i izgradnje naših snaga, da bi u ovoj deceniji, u kojoj se nastavlja nešto bržim tempom uvođenje novih generacija savremene ratne tehnike, naša RM dobila sadašnju organizaciju, koja nam, za naše uslove i zahteve koncepcije opštenarodne odbrane, najviše odgovara.

Naša doktrina razradila je i dala istovremeno odgovore na pitanja naše odbrane u zoni za koju odgovara naša RM, odnosno za vojnopomorsku oblast. U tim okvirima razrađena su načela i stavovi upotrebe svih snaga na jadranskom pomorskom vojištu i predviđeno je jedinstveno komandovanje u svakoj mogućnoj ratnoj situaciji, i operativnim i teritorijalnim jedinicama. Na tim osnovama izrađena su uputstva za upotrebu jedinica RM, od najnižih taktičkih do nivoa operativnih jedinica.

Dakle, danas imamo solidnu polaznu osnovu za usavršavanje i dogradnju celokupne organizacije RM, pojedinih tehničkih i ostalih sistema unutar nje, za stalno i neprekidno traženje najpovoljnijih rešenja za borbenu upotrebu jedinica u okvirima koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane.

Za našu pomorsku ratnu veštinu materijalno-tehnički faktor nije nikada bio dominantan. Ona je uvek, pa i sada, našla skladan odnos između ljudskog i tehničkog činioca, u kojem uloga čoveka u ratnim naporima na moru ima punu, a u ratnim iskustvima, i potvrđenu vrednost. A to znači da postoje neiscrpne mogućnosti da Jadran branimo i odbranimo u savremenim i neuporedivo povoljnijim uslovima. Mi te mogućnosti svakodnevno usavršavamo saglasno revolucionarnom konceptu doktrine naše opštenarodne odbrane.

Ratna iskustva i kroz rat potvrđene mogućnosti, potvrda su da se snaga i vrednost naše Ratne mornarice i ostalih snaga na jadranskom pomorskom vojištu ne može ceniti parcijalno, preko njenih materijalno-tehničkih mogućnosti i savremenosti (jer je takvu procenu demantovao naš narodnooslobodilački rat), već sagledavanjem njenih ukupnih ljudskih, materijalno-tehničkih i doktrinarnih vrednosti.